

יודעים לרצות את בוראם

ויקרא רבה פרשה ה סימן ח'¹

שונה רבי שמעון בן יוחאי: מה נגרים הם ישראל שהם יודעים לרצות את בוראם.² אמר ר' יודן: ככותים הללו שיודעים לחזור על הפתחים.³ אחד מהם הולך אצל אשה, אומר לה: יש לך בצל אחד? תתנו לי? משהיא נותנת לו, אומר לה: יש בצל בלא פת? משהיא נותנת לו, אומר לה: יש מאכל בלא משקה? מתוך כך אוכל ושותה.

אמר ר' אחא: יש אשה שיודעת לשאול ויש אשה שאינה יודעת לשאול. שיודעת לשאול, הולכת אצל שכנתה, השער פתוח, דופקת עליו. אומרת לה: שלום עליך שכנתי! מה את עושה? מה בעלך עושה? מה בניך עושים? ניכנס, לא ניכנס? יש לך חפץ פלוני? תתניהו לי? אומרת לה: הן. שאינה יודעת לשאול, הולכת אצל שכנתה, השער סגור, פותחת אותו. אומרת לה: יש לך חפץ פלוני? תתניהו לי? אומרת לה: לאו.

אמר ר' הונא: יש אריס שיודע לשאול ויש אריס שאינו יודע לשאול. שיודע לשאול, סורק שערו, מכבס בגדיו, פניו טובים, נותן מקל בידו וטבעת באצבעו והולך אצל בעל מלאכתו לבקש ממנו. והוא אומר לו: בוא בשלום אריסי הטוב, מה אתה עושה? והוא אומר לו: טוב. ואומר לו: מה הארץ עושה? אומר לו: תזכה ותשבע מפריה - מה השוורים עושים? אומר לו: תזכה ותשבע מחלביהם - מה העזים עושות? אומר לו: תזכה ותשבע מגדיהם - מה אתה מבקש? אומר לו: יש לך עשרה דינרים, תתן לי? אומר לו: אתה מבקש עשרים, טול לך. ושאינו יודע לשאול, שערו מקוץ, כליו צואים, פניו רעים. הולך אצל בעל מלאכתו לבקש ממנו. אומר לו: מה הארץ עושה? אומר לו: הלואי מעלה מה שהוצאנו עליה. - מה השוורים עושים? אומר לו: תשושים. - מה העזים עושות? אומר לו: תשושות. - מה אתה מבקש? אומר לו: יש לך עשרה דינרים, תתן⁴ לי? אומר לו: לך ופרע לי מה שיש לי אצלך.

אמר ר' הונא: דוד מן האריסים הטובים היה. בתחילה פתח בקילוס, אמר: "השמים מספרים כבוד אל" (תהלים יט ב). אמרו לו השמים: שמא אתה צריך לכלום? - "ומעשה ידיו מגיד הרקיע". אמר לו הרקיע: שמא אתה צריך לכלום? היה [דוד] מזמר והולך: "יום ליום יביע אומר ולילה ללילה יחווה דעת" (שם ג). אמר לו הקב"ה: מה אתה מבקש? אמר לו: "שגיאות מי יבין?" (שם יג) - מן השגגות שעשיתי לפניך. אמר לו: הרי סלוח והרי מחול לך⁵. אמר לו: "מנסתרות נקני" - מהנסתרות שעשיתי לפניך. אמר לו: הרי סלוח ומחול לך. אמר לו: "גם מזדים חשוך עבדך" (שם יד) - אלו הזדונות. "אל ימשלו בי אז איתם" - אלו עבירות חמורות, "ונקיתי מפשע רב". אמר ר' לוי: אמר דוד לפני הקדוש ברוך הוא: ריבונו של עולם, אתה אלוה גדול ואני חובי גדולים, יאה לאלוה גדול שהוא סולח ומוחל לחובות גדולים. זהו שכתוב: "למען שמך ה' וסלחת לעוני כי רב הוא" (תהלים כה יא).⁶

¹ מדרש זה הוא על פרק ד פסוק ג בספר ויקרא: "אם הכהן המשיח יחטא". והנוסח שלהלן, שכולו בעברית, הוא ממהדורת א. א. הלוי, הוצאת מחברות לספרות.

² נגרים - שיודעים לדבר בחכמה (באמנות? במקצוענות?). ראה ע"ז נ ע"ב "לא נגר אנא ולא בר נגר" וראה מילון אבן שושן בערך נגר.

³ ובמקבילה בילקוט שמעוני (תהלים רמז תרעז) "כושיים" או גם "סוחר כושי". ובסנהדרין פרק חלק (להלן) "סוחר כותי". מעין Peddlers. אז אולי נגרים הוא שיבוש של תגרים?

⁴ נגרים - שיודעים לדבר בחכמה (באמנות? במקצוענות?). ראה ע"ז נ ע"ב "לא נגר אנא ולא בר נגר" וראה מילון אבן שושן בערך נגר. בארמית: הא שרי לך והא שביק לך. מזכיר כמובן את תפילת כל נדרי שהיא בארמית.

⁵ ראה מקבילה באגדת בראשית (בובר) פרק ו: "אומן גדול היה דוד" - על הפסוק: "מלפניך משפטי יצא". וראה פרק חלק, סנהדרין קז ע"א שלא על הכל נענה דוד, בפרט לא על "ונקיתי מפשע רב". שדוד לא רק ביקש שייסלח לו חטא בת שבע אלא גם "אל יכתב סרחוני" ועל זה לא נענה. וגם "אל ימשלו בי אז איתם" מתפרש שם באופן אחר לגמרי מכאן. ראה שם. ותלמידי חכמים, אדרבא, "שגגות נעשות להם כזדונות" מפני ש"שגגת תלמוד עולה זדון" (בבא מציעא לג ע"ב). ועל עניין כיסוי החטא או גילוי, מחלוקת משה לדוד, כבר הארכנו לדון בפרשת חוקת בדברינו "ייכתב סרחוני". ועכ"פ, ביום הכיפורים אנו נוהגים כאריס הטוב: סורקים את שערנו, מכבסים בגדינו, פנינו טובים ובגדינו לבנים ככהן הגדול בבית המקדש, שאנו סמוכים ובטוחים שנצא זכאים בדין, כמאמר הירושלמי מסכת ראש השנה פרק א דף נז: "אי זו אומה כאומה הזאת. בנוהג שבעולם אדם יודע שיש לו דין לובש שחורים ומתעטף שחורים ומגדל זקנו שאינו יודע היאך דינו יוצא. אבל ישראל אינן כן אלא לובשים לבנים ומתעטפין לבנים ומגלחים זקנם ואוכלין ושותין ושמים יודעין שהקב"ה עושה להן ניסים".

שנה טובה ותטיב לנו החתימה
מחלקי המים